

Araştırma Makalesi

Mersin Univ Sağlık Bilim Derg 2021;14(3):545-556

doi: 10.26559/mersinsbd.862111

Tıp fakültesi öğrencilerinin COVID-19 konusunda yaklaşımları ve sosyal medyanın rolü konusundaki düşünceleri

 Rabia Işık¹, Süleyman Konuş², Coşkun Bakar²

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi

² Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Öz

Amaç: Bu çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin, COVID-19'a olan ilgilerindeki değişimin ve pandemiyle mücadelede sosyal medyanın rolü konusundaki düşüncelerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Bu çalışma tanımlayıcı tipte bir epidemiyolojik çalışmadır. Çalışma internet ortamında uygulandığından evren ve örneklem belirlemesine gidilmemiştir. Araştırmaya katılan 388 kişiyi temsil etmektedir. Araştırmanın veri kaynağı olarak Google Formlar üzerinden 20 soruluk bir anket formu kullanılmıştır. **Bulgular:** Araştırmaya katılan 388 tıp fakültesi öğrencisinin %64.7'si kadındır. Katılımcıların yaş aralığı 17-29 olup %34'ü prelinik dönemde, %66'sı klinik dönemdedir. Katılımcıların COVID-19 ile ilgili en çok kullandığı bilgi kaynağı sosyal medya (%51), en güncel ve güvenilir olduğunu düşündükleri kaynak ise Dünya Sağlık Örgütü ve Sağlık Bakanlığı'nın web siteleridir (%48). Katılımcıların %98'i COVID-19'dan korunmak için tedbirlere uymanın gerekli olduğunu belirtirken %91'i sosyal medyadaki COVID-19 ile ilgili paylaşımlara olan ilgilerinin zaman içerisinde azaldığını ifade etmişlerdir. Hem COVID-19 bilgi düzeyinin yeterli olduğunu düşünen hem de COVID-19 olası vaka tanımındaki tüm semptomları bilenlerin, çalışmamıza katılan tüm tıp fakültesi öğrencileri içerisindeki oranının %28 olduğu görülmüştür. **Sonuç:** Bu araştırmanın sonuçlarının, mezun olduklarında sahada hizmet sunacak olan tıp fakültesi öğrencilerinin olağandışı durumlarda sağlık hizmeti sunumuyla ilgili ihtiyaç duyacakları eğitim programlarının oluşturulmasına yönelik katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, tıp öğrencileri, sosyal medya.

Yazının geliş tarihi: 18.01.2021

Yazının kabul tarihi: 07.06.2021

Sorumlu Yazar: Coşkun Bakar, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Merkez/Çanakkale, Tel: 0286 2180018/2208, E-posta: drcbakar@hotmail.com

Medical students' approaches to COVID-19 and thoughts on the role of social media

Abstract

Aim: In this study, it was aimed to investigate the difference in medical students' interest of the COVID-19 and their thoughts on the role of social media in fighting the pandemic. **Methods:** This study was a descriptive epidemiological study. Because the study was conducted on the internet, the population and sample were not determined. It represented 388 individuals participating in the study. A survey form with 20 questions on Google Forms was used as the data source of the research. **Results:** 64.7% of 388 medical students participating in the study were women. The age of the participants ranged between 17-29 years, 34% of them were in the preclinical period, 66% of them were in the clinical period. Social media (51%) was the most used source of information by the participants about COVID-19, and the latest and most reliable sources were the websites of the World Health Organization and the Ministry of Health (48%). While 98% of the participants stated that it was necessary to comply with precautions to protect against COVID-19, 91% of those stated that their attention to social media content about COVID-19 decreased over time. It was observed that the rate of those who thought that the COVID-19 knowledge level was sufficient and knew all the symptoms in the case definition of COVID-19 among all medical students participating in our study was 28%. **Conclusion:** The results of this research are expected to contribute to the designing of training programs in terms of health service provision in extraordinary situations that will be needed by medical faculty students who will provide services in the field when they graduate.

Keywords: COVID-19, medical students, social media.

Giriş

Koronavirüs hastalığı 2019 (COVID-19), SARS-CoV-2 virüsünün yol açtığı, asemptomatik seyirden ağır solunum yetmezliğine kadar geniş bir klinik spektruma sahip olan bulaşıcı bir hastalıktır.¹ Etkeni 7 Ocak 2020'de tanımlanmış olup^{2,3}, virüsün yayılımı ve şiddeti nedeniyle 11 Mart'ta Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından "pandemi" ilan edilmiştir.⁴

8 Aralık 2020 itibarıyla toplamda yaklaşık 66 milyon vakanın bildirildiği ve fatalite hızı dünya genelinde %2,3⁵ olan COVID-19, hâlâ küresel bir halk sağlığı problemidir ve başlangıçtan bu yana dünya gündeminde önemli bir yer edinmiştir. Salgının ilk dönemlerinde kişilerin COVID-19 hakkındaki farkındalık, tutum ve davranışları ile ilgili küresel ve ulusal çapta çalışmalar bulunmaktadır.⁶⁻¹⁰ Bununla birlikte, pandemiyle yaşanan 9 aylık süreçte kişilerin COVID-19'a olan ilgilerinin zaman içerisinde değişip değişmediğinin tespit

edilmesi, salgınla mücadelenin en iyi şekilde devam ettirilmesi için gereklidir.

Temas ve damlacık yoluyla bulaşan COVID-19 salgınıyla mücadele için ülkemizde ve tüm dünyada; seyahat sınırlamaları, yüz yüze eğitimlere ara verilmesi, toplu etkinliklerin durdurulması gibi birçok sosyal ve ekonomik kısıtlılık uygulanmıştır.¹¹⁻¹³ Eğitime ara verildiğinde bu durumdan tıp fakültesi öğrencileri de etkilenmiş, mezun olduklarında gerek salgınla mücadele gerekse diğer alanlarda sağlık hizmeti verecek olan hekim adaylarının hem teorik hem de pratik eğitimlerinin sektöre uğramasıyla kendi kendine öğrenme becerileri daha da önemli hale gelmiştir.

Tıp fakültesi öğrencilerinin yaş grubu dikkate alınarak bilgi edinmek için en sık kullandıkları kaynağın sosyal medya olabileceği bu konuda yapılmış çalışmalardan¹⁴ hareketle öngörülmüştür. Sosyal medya platformları, pandemi gibi tüm dünyayı etkisi altına alan bir süreçte toplumların bilgilendirilmesi ve

yönlendirilmesi konusunda anahtar rol oynamaktadır.¹⁵ Çin'de COVID-19 vaka insidansı ile internet ve sosyal medya aramaları arasındaki korelasyonun gösterildiği bir çalışma¹⁶ bunu destekler niteliktedir. Bilinen tarihte ilk kez, bir pandemi sırasında bu kadar kısa sürede geniş kitlelerle iletişim kurmak mümkün olmuştur ancak bununla birlikte sosyal medyanın birçok avantaj ve dezavantajının olduğu da gözden kaçırılmamalıdır.¹⁵ Tıp fakültesi öğrencilerinin salgınla mücadelede sosyal medyanın rolü konusundaki düşüncelerinin araştırılması bu alanda yapılacak çalışmalar için önem arz etmektedir.

Bu araştırmanın kısa vadeli amacı, tıp fakültesi öğrencilerinin COVID-19'a olan ilgilerindeki değişim ve pandemiyle mücadelede sosyal medyanın rolü konusundaki düşüncelerinin online anket ile tespit edilmesidir. Uzun vadeli amacı ise pandemi gibi olağandışı durumlara yönelik olarak mezun olduklarında sahada hizmet sunacak olan hekim adaylarının ihtiyaç duyacakları eğitim programlarının oluşturulmasına yönelik katkı sağlamaktır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın tipi

Bu araştırma tanımlayıcı tipte bir epidemiyolojik araştırmadır. Araştırma kapsamında tıp fakültesi öğrencilerinin COVID-19 konusundaki bilgi, ilgi ve yaklaşımlarının ve sosyal medyanın rolü konusundaki düşüncelerinin saptanması amaçlanmıştır.

Araştırmanın evreni ve popülasyonu

Bu çalışmada ulaşılmaması istenilen hedef popülasyon tıp fakültesi öğrencileridir. Çalışmayı temsil eden bir evren bulunmamaktadır. Tıp fakültesi öğrencilerine internet üzerinden (Google Formlar¹⁷ ile) ulaşılmaması planlanmıştır. Bu yolun seçilmesinin sebebi çalışmanın yapıldığı dönemde COVID-19 vaka sayılarının yüksek olması nedeniyle yüz yüze ya da gözlem altında anket yapmanın yaratacağı risklerdir. Ayrıca Dönem 1, 2 ve 3 öğrencilerinin uzaktan eğitim alması

nedeniyle, onlara internet üzerinden ulaşılmaması daha kolay olmuştur. Araştırma için örneklem büyüklüğü belirlenmemiş ve internet üzerinden katılmayı kabul eden 388 kişi araştırmaya dâhil edilmiştir. Dolayısıyla Çalışma araştırmaya 388 kişiyi temsil etmektedir.

Araştırmanın veri kaynakları ve uygulanması

Araştırmanın veri kaynağı olarak anket formu kullanılmıştır. Ankette demografik bilgiler için 4 soru (yaş, cinsiyet, okunan bölüm ve sınıf), katılımcıların güncel vaka sayılarını takip etme durumları ve COVID-19 ile ilgili düşüncelerini değerlendiren 11'i çoktan seçmeli, 4'ü birden çok seçenek işaretlenebilir nitelikte olan 15 soru bulunmaktadır. Anket formunun son bölümünde sosyal medyanın (Instagram, Twitter, Facebook, Whatsapp vb.) COVID-19 ile ilgili oynadığı rol 5'li Likert (1=hiç yok, 2=çok az var, 3=biraz var, 4=büyük ölçüde var, 5=çok fazla) yapıda olan 5 soruyla değerlendirilmiştir.

Katılımcıların COVID-19 ile ilgili bilgi durumunu saptayabilmek adına; kendi ifadelerine göre yeterli, kısmen yeterli ve yetersiz seçeneklerinden birini seçmeleri istenmiş ve ayrıca katılımcılara 1 bilgi sorusu sorulmuştur. Bu soruda T.C. Sağlık Bakanlığı'nın güncel "COVID-19 Genel Bilgiler, Epidemiyoloji ve Tanı Rehberi"ndeki¹ olası vaka tanımlarındaki semptomlar kullanılmıştır.

Anket bağlantısı Whatsapp grupları aracılığıyla katılımcılara iletilmiş, 14 gün boyunca katılımcıların yanıt gönderimi kabul edilip daha sonra ankete erişim durdurulmuştur. Çalışmaya formu tamamlayan 17-29 yaş aralığındaki 388 tıp fakültesi öğrencisi dâhil edilmiştir.

İstatistiksel analiz

Araştırmanın verileri internet üzerinden Google Formlar ile elde edilmiş, verilerin kontrol ve analizleri Microsoft 365 Excel ve IBM SPSS Statistics 19.0 programları ile yapılmıştır. Katılımcılarımızın COVID-19'dan korunmak için alınması gereken önlemlerden en çok önemseyip uyguladıkları 3 tanesini seçmelerinin istendiği soruda 3'ten fazla seçenek işaretleyenlerin yanıtları bu soru

için yapılan analizlerde değerlendirmeye alınmamıştır.

Tanımlayıcı istatistiklerden frekans, yüzdeler; çapraz analizlerde ise ki-kare yöntemi kullanılmıştır. Likert tipi ölçekli soruda verilen puanların ortalaması ve standart sapması hesaplanmış, ayrıca en çok işaretlenen puan (mod) işaretlenme yüzdesi ile birlikte verilmiştir. Yapılan analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Etik kurul onayı ve izinler

Araştırma için Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmaları Etik Kurulundan 20.11.2020 tarih ve 2020-13 karar sayılı onayı alınmıştır. Ankete katılmak isteyenler için internet formunda önce gönüllü onam formu bulunmakta olup, bu formu okuyup onaylayanlar anketin diğer bölümlerine geçebilmişlerdir. Uygulama esnasında anketi tamamlamak istemeyenler sistemden çıktıklarında kayıt alınmamıştır.

Bulgular

Bu araştırmada 388 kişiye ulaşılmıştır. Katılımcıların %64.7'si kadındır. Araştırmaya katılanların tamamı tıp fakültesi öğrencisi olup yaş ortalaması 21 ± 2 , ortancası 23, yaş aralığı 17-29'dur. Çalışmamıza katılan tıp fakültesi öğrencilerinin %33.7'si (131 kişi) prelinik (1, 2 ve 3. Sınıf) dönemde iken %66.2'si (257 kişi) klinik (4, 5 ve 6. Sınıf) dönemdedir (Tablo 1).

Katılımcıların %60'ı COVID-19'un güncel vaka sayılarını günlük veya haftalık olarak takip etmektedir. Katılımcıların COVID-19 ile ilgili en çok kullandığı bilgi kaynağı sosyal medya (%51.1) iken en güncel ve güvenilir olduğunu düşündükleri kaynaklar ise Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve T.C. Sağlık Bakanlığı (SB)'nin web siteleri (%48.1) ile bilimsel dergi ve makaleler (%30.2) olarak bulunmuştur. Çalışmamıza katılan tıp fakültesi öğrencilerinden %6.5'i (22 kişi) hiçbir kaynağın COVID-19 ile ilgili güncel ve güvenilir bilgi sağlamadığını düşünmektedir (Tablo 2).

Katılımcıların %98.5'i COVID-19'dan korunmak için maske, el hijyeni ve sosyal mesafe gibi önlemleri almanın gerekli olduğunu düşünmektedir. Sağlık otoritelerinin güncel açıklamalarını ilk zamanlardaki kadar dikkatle dinlediğini belirtenler %12.1 iken sosyal medyadaki COVID-19 ile ilgili paylaşımlara olan ilgilerinin zaman içerisinde azaldığını ifade edenler %91.8 olarak bulunmuştur. COVID-19'dan korunmak için alınması gereken tedbirlerde son 6 ayda herhangi bir değişiklik olmadığını düşünenler %45.1 ve COVID-19'un bulaştırıcılığının, hastalığın şiddetinin veya ölüm riskinin zamanla azaldığını düşünenler %24.7 olarak bulunmuştur (Tablo 3).

Ayrıca yapılan analizlerde; bilgi kaynağı olarak bilimsel dergi ve makaleleri kullananların, COVID-19 haberlerine zamanla duyarsızlaştığını düşünme oranı bu kaynakları kullanmayanlara göre daha düşük olarak bulunmuştur ($p=0.046$).

"COVID-19'un size bulaşmasından korkuyor ve bu konuda endişe duyuyor musunuz?" sorusuna, kadınların erkeklere oranla daha fazla evet cevabı verdiği görülmüştür ($p < 0.001$). Kişilerin yakın çevresinde COVID-19 geçiren olup olmamasıyla COVID-19'un kendilerine bulaşması konusunda korku ve endişe duyma durumları arasında anlamlı düzeyde bir farkın olmadığı ($p=0.348$) görülmüştür.

"Ülkemizde ve dünyada COVID-19 ile mücadelenin başarılı seyrettiğini düşünüyor musunuz?" sorusuna, klinik dönemdeki öğrencilerin prelinik dönemdeki öğrencilere göre daha yüksek oranda evet cevabı verdiği görülmüştür (sırasıyla evet cevabı verenler %80.6 ve %19.4) ($p=0.008$). Aynı soru, kişilerin güncel ve güvenilir buldukları bilgi kaynakları açısından incelendiğinde; DSÖ ve SB web sitesini seçenlerin ülkemizde ve dünyada COVID-19'la mücadelenin başarılı seyrettiğini düşünme yüzdesinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (sırasıyla %77.4 ve %22.6) ($p=0.001$).

Tablo 1. İncelenenlerin temel tanımlayıcı özellikleri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	251	64.7
Erkek	137	35.3
Yaş		
17-18	39	10.1
19-20	70	18.0
21-22	95	24.5
23-24	150	38.7
25-29	34	8.8
Sınıf		
1. Sınıf	62	16.0
2. Sınıf	28	7.2
3. Sınıf	41	10.6
4. Sınıf	50	12.9
5. Sınıf	66	17.0
6. Sınıf	141	36.3
Toplam	388	100.0

Katılımcılarımızın COVID-19'dan korunmak için alınması gereken önlemlerden en çok önemseyip uyguladıkları 3 tanesini seçmelerini istediğimiz soruda; katılımcıların %94'ü sık sık el hijyeni sağlamayı, %81.9'u ev dışında her yerde maske takmayı, %63.8'i kalabalık ortamlara girmekten kaçınma/sosyal mesafeyi korumayı en çok uyguladığı tedbirler olarak belirtmiştir.

Sosyal medyanın salgınla ilgili durumlardaki rolüyle ilgili sorulara verilen puanların ortalaması ve en çok verilen puanlar Tablo 4'te görülmektedir. Sosyal medyanın toplumdaki korku, endişe ve kafa karışıklığını arttırmadaki rolüyle ilgili olarak katılımcıların verdiği puanların ortalama değeri 4.42'dir ve Likert tipi ölçekli sorularımızdaki en yüksek ortalama

değerdir. Bu sorudaki mod 5 olup katılımcılarımızın %61.9'unun sosyal medyanın toplumdaki korku, endişe ve kafa karışıklığını arttırmada çok fazla rolü olduğunu düşündüğü görülmektedir. Katılımcılarımızın çoğunun; toplumdaki farkındalığı arttırmada, enfeksiyon kontrolü için genel korunma önlemlerinin uygulanmasını sağlamada ve hasta kişilerin etrafındakileri nasıl koruyacağını öğrenilmesinde, sosyal medyanın büyük ölçüde rol oynadığını düşündüğü görülmüştür. Sosyal medyada paylaşılan bilgilere duyulan güven için verilen puan ortalaması ise 2.55'tir ve katılımcılarımızın %42.3'ü sosyal medyadaki bilgilere olan güvenlerini 5 üzerinden 3 olarak derecelendirmişlerdir (Tablo 4).

Çalışmamıza katılan tıp fakültesi öğrencilerinde COVID-19 ile ilgili kendi bilgi düzeyini yeterli görenlerin %42 olduğu görülmüştür. COVID-19 bilgi düzeyini yeterli görme oranı erkeklerde daha fazla olmakla birlikte bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0.165$). Klinik dönemdeki öğrencilerin, prelinik dönemdekilere göre; COVID-19 bilgi düzeylerini yeterli görme durumunun daha yüksek olduğu görülmüştür ($p=0.009$). Katılımcıların kendi bilgi düzeylerini yeterli görme durumu ile COVID-19 olası vaka tanımındaki semptomları bilmeleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p=0.894$). Hem COVID-19 bilgi düzeyinin yeterli olduğunu düşünen hem de COVID-19 olası vaka tanımındaki tüm semptomları bilenlerin, tüm katılımcılar içerisindeki oranının %28 olduğu görülmüştür (Tablo 5).

Ayrıca yapılan analizlerde; kadınların COVID-19 ile ilgili bilgi edinmek için sosyal medyayı kullanma oranı, erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur ($p=0.017$). En güncel ve güvenilir bilgi kaynağı olarak DSÖ ve SB web sitelerini seçenlerin günlük vaka sayılarını daha yüksek oranda takip ettiği görülmüştür ($p=0.009$).

Tablo 2. Katılımcıların COVID-19 ile ilgili bilgi kaynakları

	Sayı (n)	Yüzde (%)
COVID-19'un güncel vaka sayılarını takip ediyor musunuz?		
Evet ise hangi sıklıkta?		
Evet, günlük	127	32.8
Evet, haftalık	109	27.1
Evet, aylık	30	7.7
Hayır	122	31.4
Toplam	388	100.0
COVID-19 ile ilgili en güvenilir ve en güncel bilgi kaynağı sizce hangisi?		
Dünya Sağlık Örgütü veya T.C. Sağlık Bakanlığı web sitesi	228	48.1
Bilimsel dergi ve makaleler	143	30.2
Sosyal Medya (Instagram, Twitter, Whatsapp vb.)	65	13.7
Televizyon	13	2.7
Diğer kaynak	3	0.6
Hiçbiri	22	4.6
Toplam	474*	100.0
COVID-19 ile ilgili bilgi edinmek için siz en çok hangisini kullanıyorsunuz?		
Sosyal Medya (Instagram, Twitter, Whatsapp vb.)	246	51.1
Dünya Sağlık Örgütü veya T.C. Sağlık Bakanlığı web sitesi	129	26.8
Televizyon	49	10.2
Bilimsel dergi ve makaleler	45	9.4
Diğer kaynak	7	1.5
Hiçbiri	5	1.0
Toplam	481*	100.0

*Çoklu yanıt olduğu için toplam n sayısı örneklem boyutu olan 388'i geçmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların COVID-19 ile İlgili Düşünceleri

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Sizce COVID-19'dan korunmak için maske, el hijyeni ve sosyal mesafe gibi önlemler almak gerekli mi?		
Evet	382	98.5
Hayır	6	1.5
Sağlık otoritelerinin güncel açıklamalarını ilk zamanki kadar dikkatle dinliyor musunuz?		
Evet, dikkatle dinliyorum	47	12.1
Hayır, artık o kadar önemsemiyorum	314	80.9
İlk zamanlarda da çok dikkatli dinlemiyordum	27	7.0
COVID-19'dan korunmak için alınması gereken tedbirlerde son 6 ayda herhangi bir değişiklik olduğunu düşünüyor musunuz?		
Evet	213	54.9
Hayır	175	45.1
COVID-19'un bulaştırıcılığının, hastalığın şiddetinin veya ölüm riskinin zamanla azaldığını düşünüyor musunuz?		
Evet	96	24.7
Hayır	292	75.3
COVID-19 ile ilgili haberlere karşı zaman içerisinde duyarsızlaştığınızı düşünüyor musunuz?		
Evet	357	92.0
Hayır	31	8.0
Sosyal medyadaki COVID-19 ile ilgili paylaşımlar eskisi kadar ilginizi çekiyor mu?		
Evet	32	8.2
Hayır	356	91.8
COVID-19'un size bulaşmasından korkuyor ve bu konuda endişe duyuyor musunuz?		
Evet	292	75.3
Hayır	96	24.7
Yakın çevrenizde COVID-19 geçiren oldu mu?		
Evet	146	37.6
Hayır	242	62.4
Ülkemizde ve dünyada COVID-19 ile mücadelenin başarılı seyrettiğini düşünüyor musunuz?		
Evet	62	16.0
Hayır	281	72.4
Kısmen	34	8.8
Bilmiyorum	11	2.8

Tablo 4. Sosyal Medyanın COVID-19 Algısındaki Rolü

	Ortalama±SS	Mod
Toplumdaki korku, endişe ve kafa karışıklığını arttırmada sosyal medyanın rolü	4.42±0.85	5 (%61.9)
Toplumdaki farkındalığı arttırmada sosyal medyanın rolü	4.05±0.91	4 (%38.9)
Enfeksiyon kontrolü için genel korunma önlemlerinin uygulanmasını sağlamada sosyal medyanın rolü	3.63±1.04	4 (%38.4)
Hasta kişilerin, etrafındakileri nasıl koruyacağını öğrenilmesinde sosyal medyanın rolü	3.60±1.07	4 (%32.2)
Sosyal medyada paylaşılan bilgilere olan güveniniz ne kadar?	2.55±0.87	3 (%42.3)

5'li Likert ölçeği. 1=Hiç yok, 5= Çok fazla var. SS: Standart Sapma Mod: tepe değeri

Tablo 5. Katılımcıların kendi COVID-19 bilgi düzeylerini değerlendirmelerinin cinsiyet, eğitim dönemi ve semptomları bilme durumuna göre incelenmesi

	COVID-19 ile ilgili bilgi düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?		p değeri
	Diğer*	Yeterli	
	Sayı (%Yüzde)	Sayı (%Yüzde)	
Toplam	225 (%58.0)	163 (%42.0)	
Cinsiyet			0.165
Kadın	152 (%60.6)	99 (%39.4)	
Erkek	73 (%53.3)	64 (%46.7)	
Eğitim dönemi			0.009
Preklinik dönem öğrencileri	88 (%67.2)	43 (%32.8)	
Klinik dönem öğrencileri	137 (%53.3)	120 (%46.7)	
Katılımcıların. COVID-19 olası vaka tanımındaki semptomları bilme durumu			0.894
Bazı semptomları bilmiyor	76 (%58.5)	54 (%41.5)	
Tüm semptomları biliyor	149 (%57.8)	109 (%42.2)	

*Yetersiz veya kısmen yeterli

Tartışma

Bu araştırmada tıp fakültesi öğrencilerinin COVID-19'a olan ilgilerindeki değişim ve sosyal medyanın rolü konusundaki yaklaşımlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma Google Formlar üzerinden yapılmış olup anket formu 388 tıp fakültesi öğrencisi tarafından doldurulmuştur.

Bu çalışmaya katılanların büyük bir kısmı COVID-19 ile ilgili haberlere zaman içerisinde duyarsızlaştıklarını (%91.9), sağlık otoritelerinin güncel açıklamalarını ilk zamanki kadar dikkatle dinlemediklerini (%81), sosyal medyadaki COVID-19 ile ilgili haberlerin eskisi kadar ilgilerini çekmediğini (%91.9) belirtmiştir. Oysaki COVID-19'un bulaştırıcılığının, hastalığın şiddetinin veya ölüm riskinin zamanla azalmadığını yani hastalığın hâlâ önemini koruduğunu düşünenlerin oranı da %75.1'tir. Mayıs ayında yine Türkiye'deki tıp fakültesi öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada COVID-19'un güncel vaka sayılarını günlük olarak takip edenlerin oranı %91.8¹⁸ iken bizim çalışmamızda bu oran %32.5 olarak bulunmuştur. Bu farklılık kişilerin COVID-19'a olan ilgilerinin zaman içerisinde azaldığını düşündürmektedir.

Katılımcıların %63.1'i COVID-19 ile ilgili bilgi edinmek için sosyal medyayı kullandığını belirtmiştir ve bu oran diğer çalışmalarla^{9,18,19} da benzerlik arz etmektedir. Ancak COVID-19 ile ilgili bilgi edinmek için televizyonu kullananlar; toplumun geneli üzerinde yapılan çalışmalarda %81⁹ ve %79¹⁴ gibi yüksek oranlarda iken diş hekimleri üzerinde yapılan bir çalışmada %54²⁰ olarak, bizim çalışmamızda ise bu oran %10 olarak bulunmuştur. Bu farklılığın, tıp fakültesi öğrencilerinin yaş grubu ve sosyal medya kullanım alışkanlıkları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu konuda yapılacak yeni araştırmalarda sosyal medya üzerinden bilgi edinme durumunun boyutu ve niteliği incelenmelidir. Böylece sosyal medya öğrencilerin bilgilerinin artırılması amacıyla geleneksel eğitim yöntemlerini desteklemek amacıyla kullanılabilir.

Çalışmamıza katılan tıp fakültesi öğrencilerinin %46.5'i sosyal medyada

paylaşılan bilgilere hiç güvenmediğini veya çok az güvendiğini belirtirken katılımcılarımızın %63.1'i COVID-19 hakkında bilgi almak için sosyal medyayı kullandıklarını belirtmişlerdir. İçeriğine güvenilmese dahi sosyal medyanın tıp fakültesi öğrencileri tarafından yüksek oranda kullanılıyor olması eğitimde sosyal medyanın aktif kullanımı için uygun platformların oluşturulmasının önemini ortaya koymaktadır.

Hindistan'da yapılan bir çalışmada katılımcıların %65'i salgınla ilgili endişeleri olduğunu belirtirken⁷ Mısır'daki bir çalışmada %85'in üzerinde enfeksiyona ilişkin kaygı duyulduğu bildirilmiş⁸, Çin'deki 7143 üniversite öğrencisinde yapılan bir araştırmada ise salgın süresince katılımcıların %75'inde hiçbir endişe bulgusu görülmediği saptanmıştır.⁶ Mayıs ayında Türkiye'deki 530 tıp fakültesi öğrencisi üzerinde yapılan bir araştırmada "COVID-19'un size bulaşması konusunda endişe duyuyor musunuz?" sorusuna "Hayır" cevabını verenlerin oranı %21,7¹⁸ iken bizim çalışmamızda bu oran %24.7 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada incelenenlerin %37.6'sının çevresinde COVID-19 enfeksiyonu geçiren kişi olmuştur. Ancak yakın çevresinde enfeksiyon olma durumu ile hastalığın kendisine bulaşması konusunda korku ve endişe duyma durumları açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Tıp fakültesi öğrencilerinin günlük hayatlarında etkenle karşılaşma olasılığı göz önünde bulundurulduğunda, yakın çevrelerinde hastalığı görmelerinin endişe durumunu arttırmadığı düşünülmektedir.

Katılımcıların %72.4'ü Ülkemizde ve dünyada COVID-19 ile ilgili mücadelenin başarılı seyretmediğini düşünmektedir (Tablo 3). Bu soruya klinik dönemdeki öğrencilerin prelinik döneme göre daha fazla sıklıkta evet dedikleri saptanmıştır. COVID-19 ile ilgili medyada çok farklı açılardan birçok tartışma programı yapılmıştır. Sosyal medyada da çok fazla paylaşım bulunmaktadır. Bu tartışmaların insanların algılarını çok fazla etkilediği düşünülmektedir. Klinik dönemdeki öğrencilerin stajları nedeniyle sağlık hizmetlerinin sunumuna daha yakın

olmaları bu tartışmaları daha farklı açılardan değerlendirebildikleri düşünülmektedir. Çalışmamıza katılan tıp fakültesi öğrencilerinin en çok önemseyip uyguladığı korunma önlemleri Sağlık Bakanlığı'nın üzerinde durduğu önlemlerle uyumlu olarak bulunmuştur.

Sosyal medyanın COVID-19'la ilgili rolünü saptamaya yönelik 5'li likert tipi ölçeğimizdeki ortalama değerler, medyanın etkileriyle ilgili benzer soruların yer aldığı eczacılar üzerinde yapılan bir araştırma¹⁹ sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır. Sosyal medyanın toplumdaki korku, endişe ve kafa karışıklığını arttırmadaki rolüyle ilgili olarak önceki çalışmada¹⁹ 3.79 olarak bulunan ortalama bizim çalışmamızda 4.42 olarak bulunmuştur. Bu soruda katılımcılarımızın %61'inin sosyal medyanın toplumdaki korku, endişe ve kafa karışıklığını arttırmada çok fazla rolü olduğunu düşündüğü görülmektedir. Toplumdaki farkındalığı arttırmada (4.44 ve 4.04), enfeksiyon kontrolü için genel korunma önlemlerinin uygulanmasını sağlamada (4.47 ve 3.62) ve hasta kişilerin etrafındakileri nasıl koruyacağını öğrenilmesinde (4.38 ve 3.59) sosyal medyanın rolü için ortalama değerler önceki çalışmaya kıyasla biraz daha az olmakla birlikte mod değeri 4'tür yani katılımcılarımızın çoğunluğu bu durumlarda sosyal medyanın büyük ölçüde rol oynadığını düşünmektedir ve bulgular önceki çalışma ile benzerdir. "Sosyal medyada paylaşılan bilgilere ne kadar güveniyorsunuz?" sorusuna verilen yanıt ortalamasının ise eczacılar üzerinde yapılan çalışmadakine¹⁹ kıyasla daha düşük (2.85 ve 2.55) olduğu görülmüştür. Çalışmamıza katılan tıp fakültesi öğrencilerinin çoğunluğunun sosyal medyadaki bilgilere güveninin az olması dikkati çekmektedir.

COVID-19 ile ilgili kendi bilgi durumunu yetersiz olarak gören tıp fakültesi öğrencilerinin oranı %4,9 ile daha önce yapılan bir çalışmadakine¹⁸ çok yakın olarak bulunmuştur. COVID-19 ile ilgili bilgi durumunu daha nesnel bir biçimde saptayabilmek adına sorduğumuz "COVID-19'un belirtileri nelerdir?" sorusunda Sağlık Bakanlığı'nın olası vaka tanımındaki tüm semptomları bilenlerin oranı %66'tır. Yine

tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan başka bir çalışmada COVID-19'un en sık semptomunu doğru bilenler %62, bilgi düzeyi yeterli olarak hesaplananlar %86¹⁸ olarak bulunmuştur. COVID-19 içinde bulunduğumuz dönemin en önemli sağlık sorunudur. Konu toplum içinde de önemli bir gündem yaratmıştır. Hastalıkla ilgili rehberler hem DSÖ hem de Sağlık Bakanlığının sayfasında yayınlanmakta ve sürekli olarak güncellenmektedir. Bu nedenle tıp fakültesi öğrencilerinin hastalıkların semptomlarını daha yüksek oranda bilmeleri beklenmektedir. Bu durum, sosyal medya ve internet ortamının kolay erişilebilirliğine rağmen öğrencilerin bilgilerini güncellemede yetersizlikler olduğunu düşündürmektedir. Tıp eğitimi planlamalarında öğrencilerin bilgilerini güncelleme konusundaki yeterlilikleri gözden geçirilmelidir.

İçinde bulunduğumuz bu salgın hem toplumun bilgilendirilmesinde hem de geleneksel eğitim programlarının gözden geçirilmesinde yeni bilgi kaynaklarının önemini göstermiştir. Bu kaynaklar internet ve sosyal medya ortamlarıdır. Çalışma sonucunda, tıp fakültesi öğrencilerinin COVID-19 ile ilgili sosyal medyadan gelen bilgilere ilgilerinin zamanla azaldığı tespit edilmiştir. COVID-19 pandemisi yeni bir etkene bağlı olarak ortaya çıktığından bu konudaki bilgilerin, yayınlanan uzman yorumlarının ve sosyal izolasyon ile ilgili alınan kararların sürekli değişkenlik göstermesi, bireylerin ikilemde kalmasıyla birlikte COVID-19'a olan ilgide ve bilgi kaynaklarına olan güvende azalmaya yol açmış olabilir. Geniş kitlelere ulaşabilecek sosyal medya paylaşımlarının; içerik doğrulamasına olanak tanıyan, toplumda paniği arttırmayıp rehavete de yol açmayacak şekilde paylaşılmasını organize eden teyit mekanizmalarından geçmesi sağlanmalıdır. Sağlık alanında güncel ve güvenilir bilgilerin edinilebileceği sosyal medya platformlarının oluşturulması, bunun için ortam sağlanması önem arz etmektedir.

Günümüzde toplumun büyük bir kısmı için sosyal medyanın önemli bir bilgi kaynağı olduğu göz önünde bulundurularak medya okuryazarlığına yönelik eğitimlerin

yapılması ve sosyal medyadaki bilgi kirliliğiyle mücadelenin arttırılması önümüzdeki süreçte büyük önem taşımaktadır. Çalışma sonuçlarımızın mezun olduklarında sahada hizmet sunacak olan tıp fakültesi öğrencilerinin pandemi gibi olağandışı durumlarda ihtiyaç duyacakları eğitim programlarının oluşturulmasına yönelik katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Bu araştırma internet ortamında gönüllü katılıma göre yapılmıştır. Ulaşılan sayı az olmamakla birlikte, internet üzerinden yapılması temsil sorunu yaratmaktadır. Ancak içinde bulunduğumuz salgın koşulları düşünüldüğünde dijital ortamların bu şekilde veri elde etmek amacıyla kullanılması da önemli bir katkı sağlamaktadır. Bundan sonraki çalışmalarda geliştirilerek kullanılacak olan bu yöntemin bulguları, çalışmanın yöntemsel kısıtlılıkları göz önünde bulundurularak yorumlanmalıdır.

Yazar Katkısı: Yazarların tümü makalenin tasarımı, uygulanması ve analizi konusunda katkıda bulduklarını beyan eder.

Mali Destek: Bu çalışma herhangi bir kurum ya da kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar çatışması: Çalışmada yazarların herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynaklar

1. COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) Genel Bilgiler, Epidemiyoloji ve Tanı [Internet]. Covid19.saglik.gov.tr. 2020 [cited 10 November 2020]. Available from: <https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/38597/0/covid19rehberigenelbilgilerepidemiyolojivetanipdf.pdf>.
2. Tan W, Zhao X, Ma X, Wang W, Niu P, Xu W, et al. A novel coronavirus genome identified in a cluster of pneumonia

cases Wuhan, China 2019–2020. *China CDC Weekly*. 2020;2(4):61–2.

3. Lu R, Zhao X, Li J, Niu P, Yang B, Wu H, et al. Genomic characterisation and epidemiology of 2019 novel coronavirus: implications for virus origins and receptor binding. *The Lancet*. 2020;395(10224):565–74.
4. COVID-19 Situation Report-52 [Internet]. Who.int. 2020 [cited 10 December 2020]. Available from: https://www.who.int/docs/defaultsource/coronaviruse/situation-reports/20200312-sitrep-52-covid-19.pdf?sfvrsn=e2bfc9c0_4
5. Weekly epidemiological update-8 December 2020 [Internet]. Who.int. 2020 [cited 10 December 2020]. Available from: <https://www.who.int/publications/m/item/weekly-epidemiological-update-8-december-2020>
6. Cao W, Fang Z, Hou G, Han M, Xu X, Dong J, et al. The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Research*. 2020;287:112934.
7. Roy D, Tripathy S, Kar SK, Sharma N, Verma SK, Kaushal V. Study of knowledge, attitude, anxiety & perceived mental healthcare need in Indian population during COVID-19 pandemic. *Asian Journal of Psychiatry*. 2020;51:102083.
8. Abdelhafiz AS, Mohammed Z, Ibrahim ME, Ziady HH, Alorabi M, Ayyad M, et al. Knowledge, Perceptions, and Attitude of Egyptians Towards the Novel Coronavirus Disease (COVID-19). *Journal of Community Health*. 2020;45(5):881–90.
9. Alıcılar H, Güneş G, Çöl M. Toplumda COVID-19 Pandemisiyle İlgili Farkındalık, Tutum ve Davranışların Değerlendirilmesi. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*. 2020;5:1-16.
10. Karataş Z. COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*. 2020;4(1):3-15.

11. TTB COVID-19 Pandemisi 2. Ay Değerlendirme Raporu [Internet]. Türk Tabipleri Birliği. 2020 [cited 12 November 2020]. Available from: <https://www.ttb.org.tr/855yi4v>
12. TTB COVID-19 Pandemisi 4. Ay Değerlendirme Raporu [Internet]. Türk Tabipleri Birliği. 2020 [cited 12 November 2020]. Available from: <https://www.ttb.org.tr/645yi6m>
13. TTB COVID-19 Pandemisi 6. Ay Değerlendirme Raporu [Internet]. Türk Tabipleri Birliği. 2020 [cited 12 November 2020]. Available from: <https://www.ttb.org.tr/745yi8s>
14. Hayır Kanat M, Görgülü Arı A. The investigation of media sources and safe level levels of demographic variables that the COVID-19 pandemic is followed. *Ulakbilge Dergisi*. 2020;8(48).
15. González-Padilla D, Tortolero-Blanco L. Social media influence in the COVID-19 Pandemic. *International braz j urol*. 2020;46(suppl 1):120-124.
16. Li C, Chen L, Chen X, Zhang M, Pang C, Chen H. Retrospective analysis of the possibility of predicting the COVID-19 outbreak from Internet searches and social media data, China, 2020. *Eurosurveillance*. 2020;25(10).
17. Google Forms: Free Online Surveys for Personal Use [Internet]. Google.com. 2020 [cited 10 November 2020]. Available from: <https://www.google.com/forms/about/>
18. Yakar B, Öztürk Kaygusuz T, Pirinççi E, Önalın E, Ertekin Y. Tıp fakültesi öğrencilerinin Türkiye'deki mevcut COVID-19 salgını hakkında bilgi, tutum ve kaygıları. *Family Practice and Palliative Care*. 2020;36-44.
19. Karasneh R, Al-Azzam S, Muflih S, Soudah O, Hawamdeh S, Khader Y. Media's effect on shaping knowledge, awareness risk perceptions and communication practices of pandemic COVID-19 among pharmacists. *Research in Social and Administrative Pharmacy*. 2020;17(1):1897-1902.
20. Duruk G, Gümüşboğa Z, Çolak C. Investigation of Turkish dentists' clinical attitudes and behaviors towards the COVID-19 pandemic: a survey study. *Brazilian Oral Research*. 2020;34.